

©Bentkő Sándor

**concerto
BUDAPEST**

VÁRJON ÉS KELLER

ÉVADNYITÓ KONCERT DÉVÉNY ANNA EMLÉKÉRE

ZENEAKADÉMIA
NAGYTEREM

2017

09.23.

2017. SZEPTEMBER 23.
SZOMBAT 19.30

09.24.

2017. SZEPTEMBER 24.
VASÁRNAP 19:30
Zeneakadémia

MOZART D-dúr zongoraverseny, K.451

BARTÓK III. zongoraverseny

– szünet –

BRUCKNER IX. (d-moll) szimfónia

Közreműködik

Várjon Dénes zongora

Concerto Budapest

Vezényel

Keller András

DÉVÉNY ANNA © Orbital Strangers

VÁRJON DÉNES

A 49 esztendőös zongorista a Concerto Budapest rendszeres partnere, aki nemcsak koncerteken nagyszerű társa az együttesnek: 2015-ben Beethoven összes zongoraversenyét vették fel közösen lemezre a Hungarotonnál, Keller András vezénylete alatt. Várjon 1991-ben a zürichi Anda Géza Verseny győzteseként kezdte meg nemzetközi pályafutását, majd kevéssel utóbb már Solti Györggyel muzsikálhatott Londonban, ahol Bartók kétzongorás és ütőhangszeres szonátáját játszhatta, többek között Schiff András társaságában. Várjon mára a leg-rangosabb nemzetközi fesztiválok – többek között a Salzburgi Ünnepi Játékok, a Luzerni és a Marlboro Fesztivál – visszatérő vendége, és mindeközben a hazai koncertélet egyik legaktívabb szereplője. Így feleségével, Simon Izabellával közösen ő maga is fesztiválok szervezője, s egyúttal a kamarazenélés egyik leghivatottabb magyarországi művelője. Liszt-, valamint Bartók-Pásztory-díjas művész.

KELLER ANDRÁS

A szólistaként, koncertmesterként és kamarazenészként is ünnepeelt hegedűművész, az 1987 óta működő Keller Vonósnégyes alapítója 2007 óta a Concerto Budapest karmestere és vezetője. Rendszeres vendégművésze a legjelentősebb fesztiváloknak a salzburgi Festwochentól a londoni Proms és a New York-i Mostly Mozart koncertjeiig, és 2003 óta immár karmesterként is világszerte fellép. A Concerto Budapest zeneigazgatójaként nemcsak az együttes stabil működésének biztosítása fűződik a nevéhez, hanem éppígy a zenekar imponáló színvonal-emelkedése, valamint művészi tevékenységének, társadalmi jelenlétének és koncertrepertoárjának kiterjesztése is. Vezetésével az együttes mára a XX. századi és kortárs művek egyik első számú hazai megszólaltatójává, és egyszersmind a komolyzenei élet legjelentősebb művészeinek gyakori koncertpartnerévé vált. Liszt- és Bartók-Pásztory-díjas, Erdemes Művész, 2016-tól a prominens londoni Guildhall School of Music and Drama hegedűprofesszora.

A Concerto Budapest évadnyitó koncertjét a művészek a nemrég elhunyt legendás gyógytornász, jó barát, Dévény Anna emlékének dedikálják.

Wolfgang Amadeus MOZART

D-dúr zongoraverseny (K. 451)

„Kérem, ne haragudjon, hogy olyan sokáig nem írtam. Tudja, hogy mi minden-
nel töltöttem az időt! Három bérleti akadémiám nagy megbecsülést szerzett
számomra, és színházi hangversenyeim is nagyon jól sikerült. Két nagy zongoraversenyt írtam és egy kvintettet, amelyek rendkívüli tetszést arattak.
[...] Egyébként (hogy az igazat megvalljam) a végén már kicsit belefáradtam
a folytonos játékba, és becsületemre legyen mondva: a hallgatóim sohasem
fáradtak bele!” 1784 tavaszán így írt apjának a bécsi zeneszerzői és előadói
sikereire jogosan büszke Mozart. A levelében említett két zongoraverseny, a
B-dúr (K. 450) és a ma esti koncerten felhangzó D-dúr (K. 451) kottáit az épp
egyik legtermékenyebb alkotói periódusát megelőző zeneszerző néhány posta-
fordultával később sietve el is küldte Salzburgba. Hozzáértő atyjának pedig rö-
viden imígyen jellemezte ezeket a műveit: „Magam sem tudok választani e két
zongoraverseny között. Mindkettőt olyannak tartom, amelyek próbára teszik
a játékost.”

A Mozart alig pár héttel korábban megkezdett műjegyzékébe 1784. márci-
us 22-i dátummal bevezetett D-dúr zongoraverseny indulótémájú első tétellel
(Allegro assai) kezdődik: a tétel az egyszerre elegáns és katonás hangütésű nyi-
tőütemeket követően, a zongora ékesszóló belépésével is megőrzi ezt a mar-
kás karakterét. A lassú tétel (Andante) a trombita és az ütősök elhagyásával
rögtön maga mögött hagyja a nyitótétel katonás hangját: ebben a letisztult
lírájú, csendesen érzékeny szakaszban a három esztendővel korábban komponált
opera seria, az Idomeneo egyik motívumának is jut szerep. A záró rondó-
tételben (Allegro assai) a táncmuzsika, egy élénk ütemű kontratánc derűs és
felszabadult hangvétele uralkodik.

Bartók Béla

III. zongoraverseny

„...Bartók különös szeretettel s rendkívüli gonddal alakította a közönséget, az emberiséget bővülő muzsikává ezt az utolsó teljes alkotását. Legszemélyesebb mozdulata az, amellyel a halálát termő nyáron az idős, beteg zeneszerző kézen fogja fiatal és szép feleségét, hogy bevezesse a bensőségesen világított koncertterembe, mintha az valami különös, ünnepi bálterem lenne, s ott a zongorához ültesse, hogy muzsikáljon, s hogy e zenéért őt, a hamarosan magányos-védtelet, szeressék, csodálják, védelmezzék.” Tallián Tibor Bartók-monográfiájában olvasható ez a nagyszerű megfogalmazás szerzői szándék szerint kifejezetten Pásztory Ditta számára komponált és ajánlott III. zongoraversenyről, amelynek ősbemutatójára már csak Bartók halála után, 1946 februárjában kerülhetett sor: Ormándy Jenő és zenekara, a Philadelphia Orchestra előadásában - a gyászoló Ditta helyett Sándor György szólójával. Bartók Béla mindazonáltal nemcsak az első előadást, de már a mű befejezését sem élhette meg, hiszen „utolsó teljes alkotásának” legutolsó 17 ütemét már nem maradt ideje meghangszerezni, így e feladatot utóbb ugyancsak Amerikában élő kollégája és bizalmas munkatársa, Serly Tibor végezte el.

A mindmáig legnépszerűbb, legtöbbször előadott Bartók-zongoraverseny vallomásos jellege az első tétel (Allegretto) nyitóütemeinek vonós „erdőzsongásával” és a zongorán megszólaló, megnesemesített-nőiesített verbunkos-főtémával rögtön érzékletessé válik a hallgató számára. A második, lassú tétel még ennél is személyesebb hangvételű, amint erre már a tétel felirata is utal: Adagio religioso. A zongorán megszólaló korálszerű dallama is imát vagy épp hálaéneket sejtet - és ugyanakkor az 1945-ös, Saranac Lake-i nyaraláson feljegyzett egyik madárdal lassított tükörfordítása. A fiatalos, sőt első pillanataiban már-már féktelen lendületet jelző zárótétel (Allegro vivace) rondójának első epizódja még egy játékos fugatót is életre hív.

Anton BRUCKNER

IX. (d-moll) szimfónia

„Dem lieben Gott”, vagyis a Jóistennek szól az 1887-ben megkezdett, ám a zeneszerző 1896-ban bekövetkezett halálakor még mindig befejezetlen Bruckner-szimfónia ajánlása. Legalábbis a hagyomány szerint ilyen ajánlási szándékról beszélt a mélyen katolikus komponista kezelőorvosának, Heller doktornak. Megemlítvén, hogy miután két e világi uralkodónak már dedikált szimfóniát (a bajor Lajos királynak a hetedik, Ferenc József császár és királynak pedig a nyolcadik sorszámút), utolsó szimfóniájával a felségek felségének adózna, ha az hagyna számára elegendő időt munkája bevégzésére. S mindehhez hozzátette még: „Nagyon hálásnak kell lennem, ha az Úr elfogadja művemet, és ezért a szokásosnál is alaposabban kell komponálnom!” Végül Bruckner idejéből és erejéből mindössze három tétel befejezésére futotta. A negyedik tétel, a Finale kottája már erősen vázlatos és töredékes maradt, s noha az utókor muzsikusai számos befejezési kísérlettel előálltak, a IX. szimfónia rendszerint mindmáig háromtétéles, torzó voltában is nagyszabású és teljesnek ható formájában szólal meg a koncerttermekben.

Isten nemcsak a szimfónia nem hivatalos ajánlásában van jelen, ahogyan a halál sem csupán a mű keletkezéstörténetének életrajzi adaléka. A kilencedik végtelennek ható távlatossága, átszellemült vagy épp felkavaró transzcendenciája és élet-búcsúja mindhárom tételt áthatja. Az első tételt Bruckner egyik kora huszadik századi biográfusa és elemzője, Max Auer találoan egy gótikus katedrálishoz hasonlította. A második tételként felhangzó, híres Scherzo nyugtalanító, s már ugyancsak nem e világi zene: a pizzicato bevezetést követő, kérelhetetlen ritmusú, erőszakos téma valósággal letaglózó erejű. A harmadik, lassú tétel, az Adagio személyes hangvételű búcsú az élettől, s maga Bruckner így beszélt róla környezetének: „Ez talán a legszebb, amit valaha is írtam. Ahányszor csak eljät-szom magamnak, mindig újból megindít és könnyekre fakaszt.”

Szöveg: László Ferenc

VÁRJON AND KELLER

IN MEMORIAM OF ANNA DÉVÉNY

MOZART Piano Concerto No.16 in D major, K.451

BARTÓK Piano Concerto No. 3

BRUCKNER Symphony No.9 in D minor

Featuring **Dénes Várjon** piano

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor **András Keller**

Two great piano concertos in the first half of the concert – and what is more, with a solo by Dénes Várjon who enjoys a close relationship with Concerto Budapest and nurtures a connection with his audience that is in awe of the musician. It would be hard to have a more propitious start to a concert. The Piano Concerto No. 16 in D major dates from 1784, when Mozart was at the height of his fame in Vienna, and the composer himself was on hand at the premiere. Béla Bartók's Piano Concerto No. 3 was penned in the United States in 1945, right at the end of the composer's life: it was dedicated to Ditta Pásztory, serving (according to some interpretations) as an inheritance to augment the concert opportunities of the wife/widow. Bartók only had time to get his son Péter to draw the barlines for the final 17 bars of the lyric piano concerto, which has a most powerful and memorable start. After the intermission, there is another unfinished work composed towards the end of a career: Anton Bruckner's Symphony No. 9. It finally debuted years after the death of the composer and to this day there exist a whole series of versions and endings. The Scherzo, like most from the pen of Bruckner, is wonderfully moving. In this instance, however, it is not dedicated to a partner (Bruckner remained a confirmed bachelor until his dying day) but instead to God Himself: "dem lieben Gott".

**Concerto
BUDAPEST**
zene szenvedéllyel

www.concertobudapest.hu

